

Mərkəzi bankın təşkili formaları

Bank sisteminin inkişafına təsir edən amillərdən biri də ölkənin iqtisadi siyasətindəki dəyişikliklər iqtisadi inkişafın səviyyəsi və dövlətin cari iqtisadi siyasətidir. Dövlətin iqtisadi siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edən orqanlardan biri də Mərkəzi Bankdır. Mərkəzi banklar dövlətin iqtisadi siyasətində baş verən istiqamət dəyişiklikləri ilə əlaqədar dərhal öz strukturlarında dəyişiklik edir. Qanunvericilik əsasında Mərkəzi banklar tək-cə ayrı-ayrılıqda komməriya banklarına deyil, eyni zamanda bütövlükdə bank sisteminə təsir edə bilər. Bank sistemi fəaliyyətinin sabitləşməsini həyata keçirərək Mərkəzi banklar komməriya banklarında öz ehtiyatlarını artırmağı, kreditlər verilməsini tələb edən, mərkəzləşdirilmiş kredit ehtiyatlarından istifadəyə görə faiz dərəcələrini dəyişə bilər .

Bütün ölkələrin bank sistemlərinin əsas hissəsini mərkəzi banklar təşkil edir. Ayrı-ayrı ölkələrdə isə bu banklar müxtəlif cür adlandırılır: Milli Bank, Xalq Bankı, Dövlət Bankı, Ehtiyat Bankı, Emissiya Bankı, Federal Ehtiyat Sistemi. Bəzi ölkələrdə isə sadəcə ölkələrin adı ilə bağlı olaraq , məsələn, İtalya Bankı, Yaponiya Bankı və.s. adlandırılır.

Kapital baxımından mərkəzi banklar aşağıdakı hissələrə bölünür:

- **Dövlət** - yəni belə banklarda kapital bütövlükdə dövlətə aid olur;İngiltərənin,Almaniyanın,Fransanın,Kanadanın.Qeyd etmək lazımdır ki,Milli Bank da bu növ banklara aiddir.
- **Səhmdar** - Federativ Ehtiyat Sistemi;
- **Qarışıq** - bir hissəsi dövlətə,bir hissəsi isə digər hüquqi şəxslərə aid səhmdar cəmiyyətlər (Yaponiyanın,Belçikanın mərkəzi bankları)

Əlbəttə ki, ölkə hakimiyyəti mərkəzi bankın ölkənin kredit sistemindəki rolunun əhəmiyyətinə görə onun etibarlığında maraqlıdır. Lakin dövlətin mərkəzi bankla sıx əlaqəsi onun mərkəzi bankın siyasətinə sərbədsiz təsiri demək deyildir. Kapital quruluşundan asılı olmayaraq mərkəzi bank hüquqi cəhətdən sərbəstdir və ölkənin qanunverici orqanına yaxud da parlament tərəfindən təşkil olunmuş sosial bank siteminə hüسابat verir.

Mərkəzi bankın hüquqi sərbəstliyi onun fəaliyyətinin effektivliyinin əsas şərtidir ki, əksər hallarda bu hakimiyyətin qısamüddətli məqsədləri ilə ziddiyyət təşkil edir. Eyni zamanda mərkəzi bankın hakimiyyətdən qeyri asılılığı nisbi xarakter daşıyır, belə ki, uzunmüddətli planda mərkəzi bankın siyasəti dövlətin makroiqtisadi kursu ilə müəyyənləşir.

Beləliklə mərkəzi bank, ilk növbədə dövlətlə iqtisadiyyat arasında vasitəçidir və vasitəçi kimi qanunvericiliklə təsdiqlənmiş alətlər vasitəsilə pul və kredit axınını tənzimləyən bir təşkilatdır.